

Sygn. akt VI Ga 350/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie VI Wydział Gospodarczy w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Anna Harmata

Protokolant: sekr. sądowy Joanna Stafiska

po rozpoznaniu w dniu 12 listopada 2014 r. w Rzeszowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa: A. P.

przeciwko: M. K.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Przemyślu
V Wydziału Gospodarczego z dnia 23 lipca 2014r., sygn. akt V GC 175/14 upr

I. oddała apelację,

II. zasądza od pozwanego M. K. na rzecz powódki A. P. kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem zastępstwa procesowego
w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VI Ga 350/14

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 12 listopada 2014r.

Pozwem wniesionym w sprawie powódka A. P. wniosła o zasądzenie od pozwanego M. K. kwoty 7.346,71 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 czerwca 2013r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu wskazała, iż wykonała na zlecenia pozwanego przewóz na trasie W. - O. i zleciła wykonanie dalszego przewozu na trasie O. - W. swojemu podwykonawcy J. G.. Następnie wystawiła pozwanemu fakturę na kwotę 7 697,11 zł. Po wykonaniu umowy pozwany wystawił powódce notę obciążeniową na kwotę 350,40 zł za brak jednego kartonu przewożonego towaru. Pismem z dnia 27.08.2013r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty za wykonany przewóz, jednakże bezskutecznie. Powódka uznała obciążenie notą, zatem w jej ocenie pozwany winien był zapłacić pozostałą kwotę 7.346,71 zł. stanowiącą różnicę pomiędzy wynagrodzeniem za przewóz, a obciążeniem powódki.

W sprzeciwie od wydanego w sprawie nakazu zapłaty pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości.

W uzasadnieniu wskazał, iż zgodnie z warunkami zlecenia zabronionym było przekazywanie do realizacji wyżej wymienionego zlecenia innemu przewoźnikowi pod karą 100 % frachtu. Powódka przyjęła to zlecenie do realizacji, a następnie łamiąc warunek dotyczący zakazu zlecenia przewozu innej firmie, przekazała je do realizacji J. G.. Pozwany

odmówił zapłaty ze względu na złamanie warunków zlecenia. Dodatkowo w trakcie rozładunku okazało się, że brakuje towar w ilości 1 kartonu, w związku z czym została wystawiona nota obciążeniowa nr (...).

Sąd Rejonowy po przeprowadzeniu postępowania dowodowego wyrokiem z dnia 21 lipca 2014r. zasądził od pozwanego M. K. na rzecz powódki A. P. kwotę 7346,71 zł z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 29 czerwca 2013 do dnia zapłaty (I), oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1467 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (II).

W uzasadnieniu powyższego wyroku ustalił, iż w dniu 25 kwietnia 2013r. strony zawarły umowę przewozu towaru - wina marki (...) w 2268 kartonach po 6 butelek - z miejscowości C. we W. do miejscowości W. w Polsce. W umowie ustalono wysokość frachtu na kwotę 1850 EURO oraz iż zleceniobiorca nie będzie mógł przekazać realizacji zlecenia innemu przewoźnikowi, przy czym zakaz ten obwarowany został karą umowną w kwocie równej wysokości frachtu ustalonego w umowie. Powódka w terminie przewidzianym w umowie wykonała ciężące na niej zobowiązanie, dostarczając towar pozwanemu do miejscowości W., gdzie pozwany odebrał przedmiot umowy przewozu od powódki. Na trasie pomiędzy O. a W. powódka zleciła wykonanie dalszego przewozu J. G.. W związku z wykonanym przewozem powódka w dniu 14 maja 2013r. wystawiła fakturę VAT nr (...) na kwotę 7697,11 zł stanowiącą równowartość umówionego frachtu kwoty 1850 EURO. Pozwany nie uiszczył należnej powódce kwoty z tytułu umowy przewozu w terminie wymienionym w fakturze to jest do dnia 28 czerwca 2013r. Pozwany w czasie odbioru przedmiotu umowy stwierdził brak w postaci jednego kartonu zawierającego 6 butelek wina, wobec czego wystawił powódce notę obciążeniową na kwotę 866,46 (...), w przeliczeniu 350,40 zł. Powódka w całości uznała obciążanie.

W oparciu o powyższe Sąd Rejonowy dokonując rozważań prawnych wskazał, iż strony zawarły umowę przewozu, powódka wykonała ciężący na niej obowiązek przewozu w terminie określonym w umowie. Wykazana w postępowaniu okoliczność obciążenia powódki przez pozwanego kwotą 350,40 zł z uwagi na stwierdzony brak w składzie towaru stanowiącego przedmiot umowy przewozu nie miał wpływu na ocenę realizacji zlecenia przez powódkę ponieważ uznała ona roszczenie pozwanego w tym zakresie w całości i wystąpiła z żądaniem zapłaty kwoty stosunkowo pomniejszonej. Pozwany odmówił zapłaty należnego powódce frachtu z uwagi na naruszenie zastrzeżenia umownego zakazującego przewoźnikowi przekazania realizacji zlecenia dalszemu przewoźnikowi, które obwarowane zostało karą umowną w kwocie równej wysokości frachtu ustalonego w umowie przewozu. Sąd Rejonowy nie zgodził się ze stanowiskiem pozwanego co do dopuszczalności ustalenia umownego w zakresie postanowienia umowy zgodnie z którym przewoźnik nie był uprawniony do przekazania zlecenia innemu przewoźnikowi. W ocenie tegoż Sądu postanowienia umowne w tym przedmiocie były sprzeczne z treścią 789 § 1 KC w zakresie, w którym wyłączały uprawnienie przewoźnika do oddania przesyłki innemu przewoźnikowi na całą przestrzeń przewozu lub część. Konsekwencją niniejszego Sąd Rejonowy uczynił nieważność tego zakresu umowy na zasadzie art. 58 § 3 KC. Sąd zważywszy na fakt, iż powódka wykonała należycie swoje zobowiązanie dostarczając towar pozwanego w umówionym terminie na wskazane miejsce, należną jej była kwota frachtu po obniżeniu go o kwotę 350,40 zł w związku z wystawioną przez pozwanego notą obciążeniową.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, zaskarżając wyrok ten w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego to jest przepisu art 789 § 1 KC poprzez jego błędną wykładnię oraz uznanie, że przytoczony przepis ma charakter bezwzględnie obowiązujący, a w konsekwencji przyjęcie, że postanowienia umowy przewozu z dnia 25 kwietnia 2013r. w zakresie, w którym wyłączają możliwość powierzenia przewozu towaru innemu przewoźnikowi, pod groźbą zapłaty kary umownej w wysokości sto procent frachtu, są sprzeczne z przepisami ustawy oraz bezwzględnie nieważne w tym zakresie. W związku z tym, pozwany wniosł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania za pierwszą instancję, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, wnosząc również o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania odwoławczego.

W uzasadnieniu złożonej apelacji pozwany wskazał, iż art. 789 § 1 KC nie nosi charakteru bezwzględnie obowiązującego. Przewoźnik nie musi sam wykonywać danej usługi i może powierzyć wykonanie jej innemu przewoźnikowi, chyba że umowa stanowi inaczej. Ustawa nie zawiera bowiem zastrzeżenia, że strony nie mogą ukształtować treści łączącego je stosunku prawnego w sposób odmienny od uregulowań cytowanego przepisu. W

niniejszej sprawie przedmiotowe ograniczenie wynikało wprost z treści łączącej strony umowy przewozu z dnia 25 kwietnia 2013. Jak wskazał pozwany, analogiczna regulacja znajduje się w przepisach ustawy prawo przewozowe to jest art. 5 gdzie przepis ten nie zawiera żadnych ograniczeń tylko uprawnienie oraz należy uznać że w zawarta w nim norma ma charakter iuris dispositivi. Normy prawa przewozowego mają charakter względnie obowiązujący, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Nie ma przeszkód, aby w umowie strony wyłączyły możliwość powierzenia wykonania umowy dalszemu przewoźnikowi. Stąd zastrzeżenie kary umownej jest ważne, a naruszenie przez powódkę postanowień umowy i przewóz dokonany w sposób sprzeczny z wolą stron, czynił jej roszczenie bezpodstawnym i niezasadnym.

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów procesu.

W uzasadnieniu powyższego powódka wskazała, iż wykonała umowę przewozu i pozwany za wykonanie umowy winien zapłacić. Istotą umowy przewozu jest bowiem przewiezienie towaru z miejsca załadunku do miejsca rozładunku za wynagrodzeniem, a pozwany nie kwestionuje, że taki przewóz został wykonany. Tak więc powódka posiada wymagalną wierzytelność wobec pozwanego z tytułu zapłaty za wykonaną umowę przewozu. Nawet jeśli by uznać, że pozwany był uprawniony do obciążenia powódki karą umowną to do takiego obciążenia nie doszło. Pozwany nie wystawił powódce noty obciążeniowej z tytułu ewentualnego przekazania zlecenia do realizacji innemu podmiotowi. Pozwany nie wykazał, że kiedykolwiek odmówił zapłaty frachtu powódce z powodu przekazania zlecenia innemu podmiotowi. Nota na którą powołuje się pozwany w sprzeciwie dotyczy braku 6 butelek wina i nota ta została uznana przez powódkę. Skutkiem nieobciążenia powódki karą z tytułu przekazania zlecenia jest to, że pozwany nie złożył powódce oświadczenia o potrąceniu wierzytelności wynikającej z kary umownej z wierzytelnością powódki z tytułu wykonania umowy przewozu. Skoro pozwany nie potrącił przysługującej mu wierzytelności to wierzytelność powódki nie uległa umorzeniu i nadal jest wymagalna. Zastrzeżenie kary umownej umożliwia uprawnionemu skorzystanie z możliwości obciążenia zastrzeżoną karą, jednak nie jest równoznaczne z obciążeniem nią.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja pozwanego nie jest uzasadniona w zakresie wniosku o zmianę bądź uchylenie zaskarżonego orzeczenia.

W sprawie nie było spornym, iż strony zawarły umowę przewozu, iż w zleceniu transportowym zaakceptowały uregulowanie zgodnie z którym, zabronione było przekazywanie do realizacji przedmiotowego zlecenia innemu przewoźnikowi pod karą w wysokości 100 % frachtu, niespornym był sposób wykonania umowy przewozu, a to wykonanie przewozu przez powódkę na trasie W. – O., a następnie zlecenie wykonania dalszego przewozu na trasie O.-W. podwykonawcy J. G.. Strony nie kwestionowały, iż przewóz został zrealizowany (obciążenie notą księgową na kwotę 350,40 zł za brak jednego kartonu wina zostało uznane przez powódkę), pozwany wniósł jednak o oddalenie powództwa, a w uzasadnieniu niniejszego przytoczył treść umowy w zakresie zakazu przekazywania do realizacji zlecenia innemu przewoźnikowi - kara 100 % frachtu i powołał okoliczność, iż powódka złamała ten warunek i zlecenie przekazała do realizacji J. G.. Pozwany wskazał, że odmówił zapłaty ze względu na złamanie warunków zlecenia. Powołana powyżej kara- 100 % frachtu stanowiła w istocie, w pryzmacie treści prawa materialnego, karę umowną.

Stąd też, po pierwsze, powołanie się w sprzeciwie na przysługującą pozwanemu karę umowną jako podstawę dla żądania oddalenia powództwa, nawet jeżeli przyjąć, że stanowiło nie tylko zarzut o charakterze procesowym , ale jednocześnie oświadczenie o charakterze materialno-prawnym nie było wystarczające. Brak bowiem podstaw dla stwierdzenia, iż zostało ono złożone skutecznie powódce, skoro zostało zawarte w sprzeciwie, a odpis sprzeciwu nie został doręczony powódce, a jedynie jej pełnomocnikowi procesowemu, przy czym z pełnomocnictwa udzielonego mu nie wynikało, aby stanowiło ono jednocześnie umocowanie do odbierania oświadczeń materialno-prawnych. Tym samym, skoro oświadczenie to nie zostało złożone w sposób umożliwiający powódce zapoznanie się z jego treścią, a więc skutecznie, nie mogło stanowić przedmiotu zarzutu o charakterze procesowym (vide: wyrok SA w Gdańsku z dnia 27 listopada 2013r. sygn..akt I ACa 568/13).

Po drugie, nawet jeżeli przyjąć, iż oświadczenie to zostało złożone drugiej stronie, to należy wskazać, iż obejmowało ono swą treścią niewymagalną wierzytelność. Aby bowiem mogło dojść do potrącenia, spełnione być muszą łącznie 4 przesłanki: wzajemność wierzytelności, jednorodność świadczeń, wymagalność wierzytelności, zaskarżalność wierzytelności. Zgodnie z treścią art. 498 § 1 KC dla wywołania skutków potrącenia w postaci umorzenia wierzytelności konieczna jest wymagalność wierzytelności potrącającego, albowiem umorzenie może nastąpić nie wcześniej niż w momencie, gdy wierzytelności staną się wymagalne. Oceny wymagalności roszczenia należało natomiast dokonać z uwzględnieniem art. 455 KC tj. z nadejściem terminu spełnienia świadczenia. W niniejszej sprawie roszczenie pozwanego wynikało z naliczenia kary umownej. Termin zapłaty zobowiązania z tytułu kary umownej nie jest z góry oznaczony, wymagalność roszczenia z tego tytułu następuje wraz z wezwaniem dłużnika przez wierzyciela do niezwłocznego spełnienia świadczenia. W niniejszej sprawie pozwany powołując się na uprawnienie do naliczenia kary umownej, nie wykazał, aby uprzednio wezwał powódkę do jej zapłaty, co byłoby równoznaczne z przekształceniem roszczenia o charakterze bezterminowym na roszczenie o charakterze terminowym, z oznaczonym terminem płatności, po którym następowałaby wymagalność tego roszczenia. Stąd też roszczenie z tytułu kary umownej było niewymagalne, a tym samym nie mogło stanowić przedmiotu skutecznego oświadczenia o potrąceniu (vide : wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30 stycznia 2013 roku sygn. akt I ACa 1385/12). Istotą bowiem zobowiązania bezterminowego jest to, że czas spełnienia świadczenia zależy od inicjatywy wierzyciela. Jak długo wierzyciel nie wezwie dłużnika do spełnienia świadczenia, ten nie będzie miał takiego obowiązku. Z chwilą zaś dokonania przez wierzyciela tego wezwania, na dłużniku dopiero zacznie ciążyć obowiązek niezwłocznego spełnienia świadczenia i wówczas stanie się wymagalne. Nie wywołuje też żadnego skutku złożenie oświadczenie o potrąceniu niewymagalnej wierzytelności. (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 6 grudnia 2013r. sygn.akt I ACa 1157/13).

Powyższa kwestia pozostawała w zakresie badania prawidłowego zastosowania prawa materialnego, czynione rozważania pozostały bowiem w zakresie analizy prawidłowości potrącenia dokonanego świetle treści art. 498 § 1 KC w związku z wymagalnością roszczenia wynikającą z art 455 KC, zaś Sąd Okręgowy jako Sąd orzekający w sprawie co do meritum ma obowiązek samodzielnego badania zastosowania prawa materialnego – bez względu na zarzuty apelacji , zwłaszcza , że kwestia ta została podniesiona w odpowiedzi na apelację.

Wobec powyższego, bez znaczenia dla skutku procesowego pozostawała kwestia zasadności bądź nie naliczenia kary umownej przez pozwanego. Dla pełności jednak rozpoznania apelacji Sąd Okręgowy dokonał również analizy rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego w zakresie oceny skuteczności zawarcia przez strony zapisu umownego w zakresie naliczenia kary umownej w związku z zakazem przekazania realizacji zlecenia innemu przewoźnikowi. Otóż zdaniem Sądu Okręgowego zarzuty apelacji co do charakteru art. 789 KC były uzasadnione, wbrew twierdzeniom Sądu I instancji art. 789 § 1 KC nie nosi charakteru normy bezwzględnie obowiązującej i dopuszczalnym jest odmienne uregulowanie umowne między stronami w tym zakresie (vide: komentarz pod red. Gniewek 2014 wyd.6 program prawniczy Legalis). W konsekwencji brak było podstaw dla stwierdzenia nieważności badanego przez Sąd Rejonowy postanowienia umownego. Jak już jednak wskazano powyżej, wobec braku złożenia skutecznego oświadczenia o potrąceniu, okoliczność ta pozostawała bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy i nie mogła wywołać zamierzonego skutku apelacji.

Stąd też orzeczono jak sentencji na mocy art. 385 kpc, o kosztach postępowania apelacyjnego orzekając stosownie do wyniku sprawy, na zasadzie art. 98 kpc w zw. z art. 108 kpc.

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)